Öğrenme çıktısı: Yaşadığı ildeki ortak miras ögelerine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme

Ortak Miras Nedir?

Aileden kalan bir hatıra

Bir ailenin hazinesi

Elif, annesinin sakladığı kutuda eski bir madalya ve bir fotoğraf görür. Madalya, büyük dedesinin Millî Mücadele'deki emeğinin hatırasıdır. Annesi, "Bunu yıllardır koruyoruz; sıra sizde." der. Her aile kendi hatırasını nasıl saklıyorsa toplumlar da eserlerini ve geleneklerini korur, sonraki kuşaklara aktarır.

ORTAK MİRAS
İnsanlığın tarih boyunca sonraki kuşaklara bıraktığı maddi ve manevi değerlerin tümüdür.

KÜLTÜR
Bir toplumun geçmişten bugüne taşıdığı gelenek, görenek gibi manevi değerler ile yemek, kıyafet, halk oyunları gibi unsurların tamamıdır.

TARİHÎ VARLIK
Geçmiş uygarlıklardan bugüne ulaşan; din, bilim, düşünce, sanat, edebiyat, mimari gibi alanlarda ortaya konan ürünlerdir. Doğal varlıklardan farklı olarak insan yapımıdır.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Ortak miras, farklı toplumların **binlerce yıllık birikimidir**, tek bir ulusa ait değildir. Bu yüzden ondan yararlanmak herkesin **hakkı**, onu korumak herkesin **sorumluluğudur**.

Tarihî varlıkları ayırt edelim

Tarihî mekân

Geçmişte yaşamış insanların kalıntılarının ve izlerinin bulunduğu alanlardır: eski yerleşim yerleri, ibadet merkezleri, savaş alanları.

Örnek: İstanbul'daki Tarihî Yarımada, Efes Antik Kenti, Çanakkale Şehitliği, Çatalhöyük

Tarihî eser

Ait olduğu dönemin toplumsal ve kültürel yaşamını anlatan, geçmişe ışık tutan yapı veya ürünlerdir.

Örnek: Topkapı Sarayı, İshak Paşa Sarayı, Kaşıkçı Elması, Göbeklitepe'nin T biçimli taşları, Pazırık Halısı, Selçuklu parası

DİKKAT!

Mekân ve eserler çoğu zaman bir arada bulunur. Kaşıkçı Elması gibi küçük ve taşınabilir eserlere **tarihî nesne** de denir.

Ortak mirasın özellikleri

- Tarih boyunca farklı ulusların katkılarıyla oluşur.
- Her toplum, yaşadığı çağa ve bölgeye göre ona katkı sağlar.
- Tek bir ulusun değil, bütün insanlığın birikimidir.
- Her insanın ve her milletin ondan yararlanma hakkı vardır.

Ailenin mirası
Madalya, fotoğraf, el işi bir örtü

→

Toplumun mirası
Gelenekler, halk oyunları, camiler, köprüler

→

İnsanlığın ortak mirası
UNESCO listesindeki eserler ve gelenekler

Öğrenme çıktısı: Yaşadığı ildeki ortak miras ögelerine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme

UNESCO ve Dünya Mirası

UNESCO **Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu**. Kültürel miras ögelerini belirler, insanlığın ortak mirası kabul eder, korunması için çalışır. Bu ögeleri belirli aralıklarla güncellediği **Dünya Mirası Listesi**'nde yayımlar.

Somut kültürel miras

Görülebilen, dokunulabilen ögelerdir: anıtlar, yapılar, tarihî alanlar.

Örnek: Bosna Hersek'teki Mostar Köprüsü ve eski şehir alanı. Köprü, farklı kültürlerin bir arada yaşamasının ve felaketler karşısında dayanışmanın simgesidir.

Somut olmayan kültürel miras

Elle tutulmayan, yaşayarak aktarılan gelenek, beceri ve bilgilerdir.

Örnek: Azerbaycan'daki pehlevanlık kültürü (güreş ve gösteriler), Peru'nun limonla hazırlanan geleneksel yemeği ceviche ve onun hazırlanış bilgisi.

Listeye girmek için şunlardan en az biri gerekir

- İnsanlık tarihinin önemli bir aşamasını göstermek
- Yaşayan veya yok olmuş bir geleneğe ya da uygarlığa tanıklık etmek
- Mimarlık, teknoloji, anıtsal sanat ya da şehir planlamasındaki gelişmeleri yansıtmak
- Evrensel öneme sahip olay, gelenek, inanç veya sanat eserleriyle bağlantılı olmak
- Farklı bir doğal güzellik ve estetik değer taşımak

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

UNESCO'nun listesi bir ögeyi **dünyaya tanıtır** ve korunmasını kolaylaştırır. Bu, ülkemizin kültürel tanıtımına ve turizmine de **katkı sağlar**.

Ülkemizden örnekler

Nemrut Dağı

Adıyaman Kâhta'dadır. Kommagene Krallığı'nın kutsal alanıdır. Yüksekliği 10 metreyi bulan heykeller ve kırma taştan tümülüs (yapay tepe biçiminde mezar) dikkat çeker. Bazı taş blokların ağırlığı 9 tona ulaşır.

Göreme ve Kapadokya

Erozyonla oluşan peribacaları; Ürgüp, Avanos; Kaymaklı, Derinkuyu gibi yer altı şehirleri ve kayaya oyulmuş kutsal alanları kapsar. Doğal ve kültürel değerleri birlikte taşır.

Pamukkale ve Hierapolis

Denizli'dedir. Çaldağı eteklerinden gelen kalsiyumlu sular beyaz travertenleri (kireç taşı basamakları) oluşturmuştur. Yanındaki Hierapolis antik kenti metal, taş işçiliği ve dokumalarıyla ünlüydü.

Tarihler: Türkiye **1946**'da UNESCO'ya katıldı. UNESCO, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme'yi **1972**'de yayımladı. Türkiye bu sözleşmeyi **16 Mart 1983**'te imzaladı. Böylece ortak mirası korumayı bir devlet sorumluluğu olarak üstlendi.

Öğrenme çıktısı: Yaşadığı ildeki ortak miras ögelerine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme

Listedeki Değerlerimiz

Somut kültürel miras

1. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) 1985
2. İstanbul'un Tarihî Alanları 1985
3. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) 1985
4. Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum) 1986
5. Nemrut Dağı (Adıyaman) 1987
6. Hierapolis-Pamukkale (Denizli) 1988
7. Xanthos-Letoon (Antalya, Muğla) 1988
8. Safranbolu Şehri (Karabük) 1994
9. Truva (Çanakkale) 1998
10. Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) 2011
11. Çatalhöyük (Konya) 2012
12. Bursa ve Cumalıkızık 2014
13. Bergama (İzmir) 2014
14. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri 2015
15. Efes (İzmir) 2015
16. Ani (Kars) 2016
17. Afrodisias (Aydın) 2017
18. Göbeklitepe (Şanlıurfa) 2018
19. Arslantepe Höyüğü (Malatya) 2021
20. Gordion (Ankara) 2023
21. Ahşap direkli Orta Çağ camileri (Konya, Kastamonu, Eskişehir, Afyonkarahisar, Ankara) 2023
22. Sardes ve Bin Tepe Lidya Tümülüsleri (Manisa) 2025

Somut olmayan kültürel miras

1. Meddahlık 2008
2. Mevlevi Sema Törenleri 2008
3. Âşıklık Geleneği 2009
4. Karagöz 2009
5. Nevruz 2009
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları 2010
7. Alevi-Bektaşi Semahı 2010
8. Kırkpınar Yağlı Güreşleri 2010
9. Tören Keşkeği 2011
10. Mesir Macunu Festivali 2012
11. Türk Kahvesi ve Geleneği 2013
12. Ebru 2014
13. İnce Ekmek Yapımı (lavaş, yufka) 2016
14. Geleneksel Çini Sanatı 2016
15. Hıdırellez 2017
16. Dede Korkut Mirası 2018
17. Geleneksel Türk Okçuluğu 2019
18. Minyatür Sanatı 2020
19. Mangala ve benzeri zekâ oyunları 2020
20. Hüsn-i Hat 2021
21. Çay Kültürü 2022
22. İpekböcekçiliği ve ipek üretimi 2022
23. Nasreddin Hoca Fıkraları 2022
24. Tezhip 2023
25. İftar Gelenekleri 2023
26. Balaban (Mey) Yapımı ve İcrası 2023
27. Sedef Kakma İşçiliği 2023

Acil koruma gerektiren somut olmayan miras

28. Islık Dili 2017
29. Ahlat Taş İşçiliği 2022
30. Zeytin Yetiştiriciliği Bilgisi ve Uygulamaları 2023

ÖNEMLİ

Listeler **güncellenir**. 2025'te Manisa'daki **Sardes ve Bin Tepeler** de listeye girdi ve alan sayısı **22** oldu. Somut olmayan miras listesi de büyüyor.

Çay kültürü

Çay kültürü Azerbaycan ve Türkiye'nin ortak mirasıdır. Kimliğin, misafirperverliğin ve sosyal etkileşimin simgesidir. Tatlı, reçel, limon ve kuru meyveyle ikram edilen çay, günlük yaşamın önemli bir parçasıdır.

Somut mu, somut olmayan mı?

Soru	Somut kültürel miras	Somut olmayan kültürel miras
Dokunulabilir mi?	Evet. Görülür, dokunulur, ölçülür.	Hayır. Yaşanır, dinlenir, uygulanır.
Nasıl korunur?	Bakım ve onarımla (restorasyon), yapıyı zarardan koruyarak	Öğrenip uygulayarak, yeni kuşaklara öğreterek
Ülkemizden örnek	Selimiye Camii, Efes, Göbeklitepe	Ebru, Karagöz, Nasreddin Hoca fıkraları

Mirasımızı Koruyalım

Miras neden tehlikede?

Listeye girmiş değerli eserler bile risk altındadır. Duyarsız insanların özensiz kullanımı; deprem, sel, yangın gibi afetler; nem ve zararlı böcekler bu varlıklara zarar verir. Bir kültür geleneği yaşatılmazsa unutulup kaybolabilir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Mirasımızı korumak **hem vatandaşlık hem insanlık görevidir**. Korunan miras; kimliğimizi yaşatır, geçmişi anlamamızı sağlar, gelecek nesillere aktarılır.

Kim koruyor?

Kuruluş	Görevi
UNESCO	Listedeki ögeler için bütçe oluşturur, bakım ve onarımlarını takip eder.
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki mirasın korunmasından sorumludur.
Valilikler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları	Çevrelerindeki kültürel mirası korumak, tanıtmak ve yaşatmak için görev alır.

Koruma çalışmalarından örnekler

Giresun: Islık dili (kuş dili)

Islık dili: Kurslar ve etkinliklerle her yaştan öğrenen sayısı arttı, dilin yok olması önlenmeye çalışılıyor.

Ahşap direkli camiler: Nem ve böceklenmeye karşı bilim komisyonunun planına göre korunuyor. Beyşehir Eşrefoğlu Camii bunlardan biridir.

Cacabey Medresesi (Kırşehir): Selçuklu döneminde gözlemevi olarak kurulan yapı restore ediliyor.

Notre Dame Katedrali (Paris): Yangından sonra UNESCO destek verdi, üç boyutlu dijital kopya onarımı kolaylaştırdı.

Bize düşen görevler

- → Tarihî yerleri kirletmemek, yazı yazmamak
- → Eserlere dokunmadan, kurallara uyarak gezmek
- → Zarar gördüğümüzde yetkililere bildirmek
- → Gelenekleri öğrenmek, yaşatmak, tanıtmak

İlimden bir miras

Öge: _____

Somut mu, somut olmayan mı? _____

Listeye girmeli, çünkü: _____

Bu ögeyle afiş, poster veya broşür hazırlayıp sınıfta paylaş.

Notlarım

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Tarihî varlıklar insanlar tarafından yapılmıştır.
☐ 2. Ortak miras yalnızca bir ulusa aittir.
☐ 3. UNESCO, kültürel mirası somut ve somut olmayan olarak sınıflandırır.
☐ 4. Kaşıkçı Elması bir tarihî mekândır.
☐ 5. Kültürel mirası korumak yalnızca devletin görevidir.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Nemrut Dağı	☐	Bosna Hersek'teki köprü ve şehir alanı
B) Islık dili	☐	Adıyaman'daki dev heykeller
C) Mostar	☐	Azerbaycan'daki güreş kültürü
D) Çay kültürü	☐	Kuş dili olarak da bilinen gelenek
E) Pehlevanlık	☐	Azerbaycan ve Türkiye'nin misafirperverlik simgesi

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **Pamukkale** **Kültür ve Turizm** **1946** **Kapadokya**

1. Türkiye UNESCO'ya ..... yılında katılmıştır.
2. Travertenleriyle ünlü ..... Denizli'dedir.
3. Peribacaları ..... bölgesinde görülür.
4. Mirasın korunmasından ..... Bakanlığı sorumludur.

D. Düşünelim, yorumlayalım

1. Ece, ilçesindeki tarihî çeşmenin duvarlarına yazı yazıldığını, çevresine çöp atıldığını görmüştür. Çeşme yüzlerce yıldır halkın kullandığı bir yapıdır.

a) Bu davranışlar neden yanlıştır? Ortak miras açısından değerlendiriniz.
b) Çeşmeyi korumak için hem bireylerin hem kurumların neler yapmasını önerirsiniz?

2. Arda'nın dedesi, ilçede ebru sanatını bilen son ustalardandır. Gençler bu sanata pek ilgi göstermemektedir.

a) Ebru somut mu, somut olmayan kültürel miras mıdır? Nedeniyle yazınız.
b) Bu sanat öğrenilmezse ne olur? Yaşatmak için neler yapılabilir? Yorumlayınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!